

Utdrag ur

FOLE KYRKA GOTLAND VÅRD- OCH UNDERHÅLLSPLAN 2009

Ansvariga för vård- och underhållsplanen

Inför upprättandet av denna vård- och underhållsplan för Fole kyrka har kyrkan och kyrkogården besiktigats av undertecknad.

Ansvariga för vård- och underhållsplanens olika delar anges här nedan.

(Namn inom parentes anger dock att i planen endast använts där angivet besiktningsprotokoll eller åtgärdsprogram, upprättat av resp. namngiven konsult.)

Kyrkobyggnad	Arkitekt Jan Utas
Elinstallationer och åskskydd	(Elingenjör Peter Ström)
Kyrkogårdsmur	Arkitekt Jan Utas
Kyrkogård	Arkitekt Jan Utas
Växtlighet på kyrkogården	Antikvarie Eva Selin
Kalkmålningar	Ej utsedd
Stenarbeten	Ej utsedd
Inventarier av trä	Antikvarie Rebecka Svensson
Inventarier av metall	Antikvarie Rebecka Svensson
Inventarier av sten	Antikvarie Rebecka Svensson
Textilier	(Textilkonsultfirma Lotine)
Kyrkklocka/-or	(Ing. Ingvar Rohr)
Övriga inventarier	Antikvarie Rebecka Svensson

Källförteckning

Otryckta källor

Handlingar i Riksantikvarieämbetets arkiv, ATA, Stockholm

Handlingar Gotlands fornsals arkiv, Visby

Inventering av inventarierna i Fole kyrka 2001-02, utförd av Birgitta Lerberg m.fl.

Inventering av Fole kyrkogård, utförd 1996 av antikvarie Torsten Gislestam, Gotlands fornsal.

Program för utvändiga reparationsarbeten på Fole kyrka, upprättat av arkitekt Jan Utas 2000.

Snædal, T. Gotlands runinskrifter, band 3.

Tryckta källor

Johansson, T. (red.), Inventarium över svenska orglar 1989:II, Linköpings och Visby stift, 1990.

Lagerlöf, E., Svahnström, G., Gotlands kyrkor, 1991.

Nilssøn Strelow, H., Cronica Guthilandorum, 1633.

Rohr, I., Gotlands kyrkklockor och ringningsseder, 1985.

Svahnström, G., Svahnström, K., Måleri på Gotland 1530-1830, 1989.

Sveriges Kyrkor, Gotland bd I:3, 1929.

Söderberg, B. G., Gotländska kalkmålningar 1200-1400, 1971.

Öhrman, R., Sockenmagasin på Gotland, Gotländskt Arkiv 1990.

Utas, J., Om gotländska valv: examensarbete i arkitekturens teori och historia Chalmers tekniska högskola, 1971.

Händelselista

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
1096	Byggnadsår enligt Strelow.	SvK
o. 1100	Fragment av en gravsten visar att en kyrka fanns på platsen.	SvK
s. 1100-tal	En absidkyrka av anonymmästaren ”Calcarius” byggdes på platsen, varav endast korportalen (återanvänd som sakristiportal i den nuvarande kyrkan) återstår (SvK anger ”1100-talets mitt eller något senare”).	GK SvK
o. 1200	Tornet byggdes (SvK anger byggnadstiden till 1100-talets slut). Tornbågen vidgades och en mittkolonn insattes i denna.	GK, SvK
t. 1200-tal	Dopfunten av ”Calcarius” (SvK anger ”omkr. 1200”).	GK, SvK
1270	Triumfkrucifixet, enligt Brunius ett ”snidverk” som ”saknar konstvärde”.	SvK
1270	Koret uppfördes, samtidigt vidgades den Ö delen av långhuset med en travé med mittkolonn enligt dendrokronologisk datering. GK anger att koret och långhusets V del byggdes o. 1250 (SvK anger ”1200-talets mitt eller tredje fjärdedel” och att byggmästaren var ”Neoiconicus”).	GF:D, GK, SvK
1280	Slutfördes långhuset med ytterliggare två travéer och mittkolonn enligt dendrokronologisk datering. GK och SvK anger att långhusets V del invigdes, sakristian byggdes.	GF:D, GK, SvK
	Byggnadsår enligt Bilefeld.	SvK
1327	Gravsten i korgolvet över Botedis Hellvigs.	GK, SvK
o. 1450	Kyrkklockan.	GKR, SvK
1489	Gravsten i korgolvet över Olof Butta.	GK, SvK
1517	Målad inskription på korets vägg: Eskillus ... anno 1517 visitavit.	GF
1582	Årtal i takfotsbräda på långhuset.	SvK
1654	Altartavlan målades av Johan Bartsch (den enda av Bartsch signerade).	GK, SvK, GKS
s. 1600-tal	Korbänken.	GK, SvK
1702	Bänkinredningen målades (GK anger att bänkinredningen ”till större delen tillkom under 1700-talets förra hälft”).	ATA, GK
1707	Sakristians väggar och valv målades med akantusrankor, dopfunten målades av Abraham Beck. Enligt inskriptionen på sakristians vägg var det Hr Johannes Herlitz och hans hustru Metta JöransDåtter Brügger som lät arbetet bli gjort.	GK, SvK, GKS, Inskr.
1716	Årtal inskuret på insidan av långhusdörren.	SvK

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
1719	Årtal i takfotsbräda på långhuset.	SvK
1736	Nummertavla, sannolikt av Johan Hernell.	SvK
1740	S.k. främlingsbänk i långhusets NV hörn och en ny bänk i mittkvarteret. Altarskranket och fattigstocken uppsattes och målades av Nils Sahlin.	GK ATA
1751	Predikstolen tillverkades och målades av Johan Hernell.	GK, SvK
1763	Tre nya bänkar i N bänkkvarteret.	ATA
1777	Fem nya bänkar i mittkvarteret, målades av Johan Leckman.	ATA, GKS
1784	Krucifixet målades och hängdes upp i koret efter att länge ha förvarats i ringkammaren.	ATA
1795	Ljuskrone av mässing, tillverkad av Eli Sandberg, Stockholm.	SvK, ATA
1800-02	Två bänkar längst bak i kyrkan samt sex bänkar i mittkvarteret tillkom; med rokokomålning 1802-03 av Thomas Malmberg (GKM, som anger året till 1801).	SvK GK, SvK GKS
1836	Uppfördes sockenmagasinet.	RÖ
1848	Kyrkan vitkalkades utvändigt enligt en inskription på väggen bakom altarpopsatsen "Kyrkan kalkrappad, klistrad whitlimmad ut. och invändigt, år 1848. Bänkarne målade, Altartaflan och Predikstolen fornissade, år 1849...". Krucifixet målades.	SvK, inskr. SvK
o. 1850	Ljuskrone av mässing med glasprismor.	SvK
1872	Läktaren (GK anger "1870-tal") efter förslag av arkitekt J. F. Åbom. En skiljevägg av trä mot tornrummet revs bort. Årtal inskuret i trädäck i tornet.	SvK, GK, GF SvK Inskr.
o. 1890	Faltaken på kyrkan byttes mot spåntak (faltak 1888 enl. en Kahl-akvarell i GF).	GF
1872	Orgeln (fasaden ritad av arkitekt J. F. Åbom, Stockholm), byggd av Åkerman och Lund i Stockholm.	GF
1923-24	Invändig restaurering efter förslag av ritare E. Hejdenberg och byggmästare Carl Nilsson, båda Visby, samt arkitekt Anders Roland, Stockholm. Kalkning av väggar och valv (rester av medeltida muralmålningar iaktogs i koret och långhuset). Nytt altare. Ändring av bänkar (bl. a. breddning av sitsdjup). Bänkar med rokokomålning (från 1802) i mittkvarteret revs bort och luckorna sattes upp som väggbröstning i ringkammaren.	ATA SvK ATA
1923-24	Altarringens akantusmålning (från 1740) togs fram.	

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
2001-02	sakristivinden vidgades något. Nya fågelnet monterades i ljudgluggarna. Fasadputs reparerades och avfärgades, socklarna och hörnkedjorna rengjordes, de förra foglagades. Stenkonservator åtgärdade ljudgluggar, solbänkar och fönsteromfattningar. Överljusfönstret i långhusportalen tätades, portalen tjärades och oljades. Mindre skador på fönsterglasen i långhus och koret limmades eller byttes ut. Portbladen tjärströks. Etringning till klockan. Sockenmagasinet och stigluckan renoverades – stigluckans puts lagad och avfärgad. Taket tjärstruket.	
2004	Tre portaler konserverades av Paterik Stocklassa, Stuck & Sten.	GF
	9 st. gravvårdar, 3 st. tumbor, 1 st. stående nygotisk gravvård samt ett par medeltida byggnadselement på kyrkogården konserverade av Stenkultur AB.	GF
2005	Orgeln renoverades av orgelbyggare T. Svenske.	GF
2006	Likvagnen och två likbårar konserverades av Katarina Schüssler, Maria Ihrsén och Rebecca Kettunen, Byggnadshyttan.	GF
	Tre portaler (kor, långhus och torn) konserverades.	GF
2009	Fjärrvärmeanslutning.	Muntl.

Förkortningar:

ATA	Riksantikvarieämbetets arkiv, Stockholm (24/10 2007).
GK	Lagerlöf, E., Svahnström, G., Gotlands kyrkor, 1991.
GKM	Söderberg, B. G., Gotländska kalkmålningar 1200-1400, 1971.
GKR	Rohr, I., Gotlands Kyrkklockor och Ringningsseder, 1985.
GKS	Svahnström, G., Svahnström, K., Måleri på Gotland 1530-1830, 1989.
ISO	Johansson, T. (red.), Inventarium över svenska orglar 1989: II, Linköping och Visby stift, 1990.
Inskr.	inskrift i kyrkan
Muntl.	Muntlig uppgift från församlingen.
o.	omkring
RÖ	Öhrman, R., Sockenmagasin på Gotland, Gotländskt Arkiv 1990.
s.	sent
SHM	Statens Historiska Museum
Strelow	Nilssøn Strelow, H., Cronica Guthilandorum, 1633.
SvK	Sveriges Kyrkor, Gotland bd I:3, 1929.
t.	Tidigt